

Program razvoja socialnih vlog snežniških gozdov¹

Špela HABIČ*

1 UVOD

Že nekaj let tečejo prizadevanja, da bi v Sloveniji razglasili več regijskih naravnih parkov in s tem povečali delež zavarovanih območij. Med novo razglašeni bo tudi Regijski park Snežnik, ki bo zajemal celotno območje snežniško-javorniškega gorskega hrpta, Cerčniško jezero, Planinsko polje in del doline Pivke. Segal bo v območje občin Postojna, Pivka, Ilirska Bistrica, Loška dolina, Loški potok, Bloke, Cerknica in Logatec.

Na postojnski območni enoti Zavoda za gozdove Slovenije, kjer skrbimo kar za dobrih 80 % površine bodočega regijskega parka, vsakodnevno spremljamo dogajanja v tem prostoru. Različni problemi, ki so posledica neustreznih posegov v prostor v preteklosti, sedanje poseganje v prostor in različni interesi, ki niso vedno v skladu z našimi načrti in cilji zavarovanja območja, zahtevajo sprotno reševanje, seveda v skladu z našimi pristojnostmi in v sodelovanju z naravovarstveno službo ter drugimi uporabniki prostora.

Na ožjem območju snežniških gozdov, predvsem v zahodnem delu, v okolici Mašuna, Sviščakov in na vrhu Snežnika, je iz leta v leto več obiskovalcev. Dobro je, da ljudje, siti mestnega vrveža, hrupa in smoga, iščejo ohranjeno naravno okolje za sprostitve, rekreacijo in druge načine preživljanja prostega časa. Žal pa njihove aktivnosti in obnašanje v naravnih ekosistemih povzročajo različne probleme. Gozdarji zaradi tega ne smemo zapirati gozdov pred javnostjo. Nasprotno, prav tu, kjer javnost stopa v naše delovno območje, ji moramo stopiti naproti. Navezati moramo stik z ljudmi, jim predstaviti okolje, kamor so prišli, jim pomagati, da se v tem okolju znajdejo, in jim ponuditi možnost za take oblike rekreacije in drugih aktivnosti, ki so naravnemu gozdnemu okolju prijazne.

V ta namen smo na postojnski območni enoti Zavoda za gozdove Slovenije že konec leta 1996 pristopili k izdelavi celostnega programa razvoja socialnih vlog v najbolj obiskanem predelu snežniških gozdov.

* Š. H., univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Postojna, Vojkova 9, 6230 Postojna, SLO

¹ Prispevek je bil predstavljen na posvetu Možnosti in perspektive razvoja turizma v gozdnem prostoru. 16. 6. 1999 na Mašunu

Uskladili smo ga z drugimi uporabniki prostora in pridobili njihovo moralno in materialno podporo za uresničitev.

Po dobrih treh letih so nekatere faze projekta že uresničene. Pridobljene izkušnje in spremljanje dogajanja v tem prostoru so nam vodilo za usklajevanje interesov in reševanje konfliktov tudi v drugih bolj obremenjenih predelih gozdnega prostora pri nas.

V nadaljevanju povzemamo program razvoja socialnih vlog snežniških gozdov in predstavljamo že uresničene faze projekta.

2 PREDSTAVITEV OBMOČJA

Snežniško pogorje je razgibana visokokraška planota, del Dinarskega gorovja v jugozahodni Sloveniji. Najvišji vrh, Veliki Snežnik (1.796 m), kraljuje nad precej nižjimi okoliškimi vrhovi in nudi čudovit razgled daleč naokrog. Vrh Snežnika je od leta 1964 zavarovan kot botanični rezervat, od leta 1980 pa kot gozdni rezervat, katerega meje smo sredi osemdesetih let močno razširili in spustili približno na nadmorsko višino 1.400 m.

Snežniško-javorniško pogorje je skoraj v celoti poraslo z gozdovi. V osrednjem delu uspevajo mešani jelovo-bukovi dinarski gozdovi, ki v višjih legah preidejo v visokogorske bukove gozdove. Na vzhodni strani pogorja jelovo-bukovi gozdovi prehajajo v bukove in na obrobju kraških polj v hrastovo-gabrove gozdove. Spodnje dele zahodnih pobočij snežniško-javorniškega pogorja poraščajo termofilni gozdovi.

Obsežno strnjeno območje snežniško-javorniških gozdov in njihova naravna ohranjenost omogočata tudi ohranjanje pestrega živalskega dela gozdnega ekosistema.

V projektu obravnavamo 12.600 ha velik del snežniških gozdov, ki leži zahodno od vrha Snežnika in severno od ceste Ilirska Bistrica-Sviščaki. Tu so revirji Dedna gora, Mikuša, Črni dol, Okroglina, Mašun in Jurjeva dolina. Večji del gozdov leži v občini Ilirska Bistrica, le revir Jurjeva dolina je v občini Pivka. Dve tretjini gozdov je državnih, ena tretjina pa zasebnih.

Ta del reliefno zelo razgibane kraške planote leži na nadmorski višini nad 900 m in je skoraj v celoti

porasel z gozdovi. Kopasti vrhovi, razen najvišjega Snežnika, dosega višine večinoma med 1.050 in 1.350 m in so navidez brez reda razvrščeni po planoti. V nekaterih dolih, dolinah in na prevalih leže slikoviti lazi in travniki, pogosto so ob njih tudi gozdarske ali lovske kočice.

- V območje večina obiskovalcev prihaja iz treh smeri:
- iz Ilirske Bistrice čez Okrogolino na Sviščake (v spodnjem delu asfaltna cesta),
 - iz Knežaka skozi Koritnice na Mašun (v celoti asfaltna cesta),
 - iz Starega trga skozi Kozarišče in Leskovo dolino na Mašun ali Sviščake.

Pričakujemo, da bodo ti dostopi najpomembnejši tudi v prihodnje. Razen regionalne cestne povezave Ilirska Bistrica-Sviščaki-Kozarišče so ostale ceste v obravnavanem območju gozdne.

Glavna cestna povezava med Mašunom in Sviščaki pelje nad Markovo dolino, čez Kambrice in skozi Grdo drago. V zimskem času je ta cesta, kot tudi večina gozdnih cest, zaradi obilice snega običajno zaprta. Redno sta pluzeni le cesti Ilirska Bistrica-Sviščaki in Koritnice-Mašun.

3 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Hiter tempo življenja, veliko stresnih situacij in utesnjujoče mestno okolje zbuja v ljudeh željo in potrebo po ponovnem stiku z naravo ter zdravem in aktivnem preživljanju prostega časa v okolju, ki deluje pomirjujoče in osvežujoče. Ker prostrani in naravni snežniški gozdovi to nudijo, privlačijo veliko obiskovalcev iz okoliških krajev pa tudi iz bolj oddaljenih mest, npr. Ljubljane, s Primorske in Notranjske ali iz tržaške in videinske pokrajine.

Opazamo, da se število obiskovalcev v zahodnem delu snežniških gozdov v zadnjih letih povečuje, s tem pa postaja vse močnejši pritisk na gozd in življenje v njem. Ljudje se vozijo po gozdovih z avtomobili, motorji, kolesi, pridejo pa tudi na konjih. V toplejšem delu leta je ob posameznih koncih tedna obisk Sviščakov in Mašuna še posebno velik.

Mašun je priljubljen tudi zaradi privlačne gostinske ponudbe, zato je vse pogosteje mesto različnih družabnih srečanj in prireditvev. Število udeležencev na posameznih prireditvah je v preteklih letih nekajkrat presežlo razumno mejo. Množica ljudi je bila tako velika, da so nastopile težave v gostišču, parkirnih mest za ogromno število avtomobilov in avtobusov je

zmanjkalo, ljudje pa so preplavili bližnjo okolico Mašuna, poteptali travnike in pustili za seboj kupe smeti, raztresenih po gozdu.

Sviščaki so najpogostejše izhodišče za vzpon na Snežnik. Od leta 1968, ko so bile zgrajene prve počitniške hišice, njihovo število stalno narašča in je že presežlo sto hiš. Prostor urbanistično in infrastrukturno ni urejen. Škodljivi vplivi na naravno okolje so zato vse večji, prostor postaja vse bolj degradiran. K temu veliko pripomore tudi dokaj nepremišljeno in neustrezno širjenje smučišča na Sviščakih.

Vendar težave ne nastajajo le na Mašunu in Sviščakih, pač pa v celotnem prostoru. Mreža gozdnih cest nudi nešteto možnosti za prevažanje z avtomobili in motorji. Hrup, ki pri tem nastaja, onesnaževanje zraka, prisotnost ljudi v gozdu, divja kurišča in odpadki, ki ostajajo za njimi, pa so moteči za celoten ekosistem, predvsem pa za živalski svet. Kolesarjenje, hoja, tek na smučeh in podobne dejavnosti so do gozda veliko manj agresivni, kljub temu pa ni dobro in tudi ni potrebno, da se odvijajo kjerkoli.

Po izkušnjah iz drugih območij lahko preveč ljudi na izletniških točkah, njihovo neustrezno obnašanje in za naravno okolje nesprejemljive dejavnosti povzročijo nepopravljive škode v gozdovih, umik in izginjanje ogroženih živalskih vrst ali povečanje njihovega pritiska na življenjsko okolje, nenazadnje pa je vse to moteče tudi za obiskovalce, ki v gozdovih v resnici iščejo mir in pristen stik z naravo.

4 CILJI

Program razvoja socialnih vlog zahodnega dela snežniških gozdov upošteva vse interese in dejavnosti, ki se v tem prostoru pojavljajo. Zastavljeni cilji so realni in uresničljivi, saj lahko le tako dogajanje v prostoru teče po zastavljenem programu, ob aktivni udeležbi in sodelovanju vseh uporabnikov prostora.

Cilji so naslednji:

- varovanje gozdov in načrtno, celovito in mnogomenensko gospodarjenje z njimi po načelih sonaravnosti in trajnosti;
- varovanje in izboljšanje življenjskega okolja ogroženih in redkih živalskih vrst s povečevanjem pestrosti, biomehanske stabilnosti gozdov in oblikovanjem mirnih območij za prosto življenje živali;
- ohranjanje privlačnosti glavnih izletniških točk Mašuna in Sviščakov ob zmanjšanju njihovega degradacijskega vpliva na naravno okolje;

Iz domače in tuje prakse

- izboljšanje odnosa obiskovalcev do gozdov oz. narave z različnimi oblikami informiranja in izobraževanja;
- usmerjen razvoj gozdnemu okolju primernih rekreativnih dejavnosti.

Uresničevanje tega programa zahteva večletna prizadevanja in stalno spremljanje dogajanja v prostoru. Cilje dosegamo po korakih, odzivi uporabnikov prostora pa nam kažejo, da smo na pravi poti.

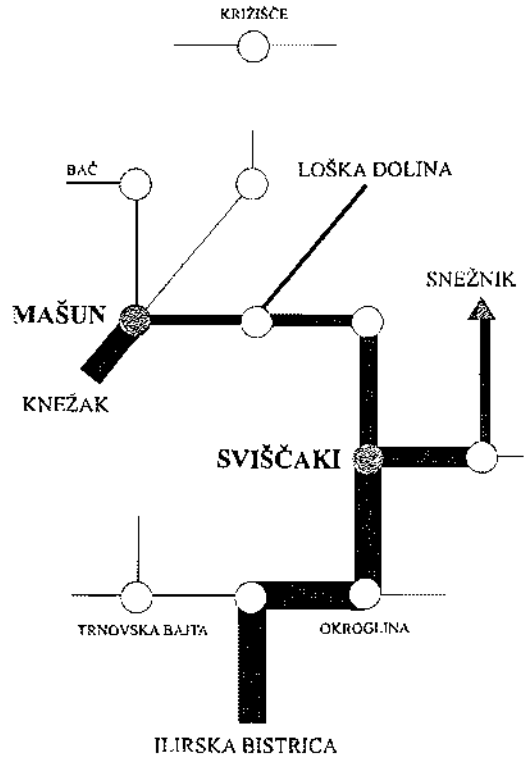
5 KRATEK PREGLED REZULTATOV ŠTETJA OBISKOVALCEV

Štetje obiskovalcev v obravnavanem območju je poleti 1997 izvedlo Gozdarsko društvo Postojna. Opazovalna mesta so bila razporejena na ključne vstopne točke in križišča gozdnih cest. Štetje je bilo ponovljeno trikrat, in sicer eno soboto v juliju in dve nedelji v avgustu.

Ugotovljeno je bilo, da pride v poletnih mesecih ob koncu tedna v obravnavano območje med 800 in 1.200 obiskovalcev. To pomeni približno 2.000 ljudi ob koncu tedna ali vsaj 15.000 obiskovalcev v poletni sezoni. Velika večina jih prihaja z avtomobili, v povprečju 2,25–2,75 oseb/avto. Zabeležili smo tudi nekaj kolesarjev, nekaj avtobusov in posamezne popotnike. Iz skice 1 je razvidno, da je najpomembnejše vstopno mesto na Mašun iz Knežaka in na Sviščake iz Ilirske Bistrice. Iz Sviščakov se velik del obiskovalcev usmeri na Snežnik ali (in) proti Mašunu. Ostale smeri v tem predelu so za obiskovalce očitno manj zanimive oz. manj poznane. Obiskovalci, ki prihajajo na Mašun, pa se večinoma zadržujejo kar tam ali pa pot nadaljujejo proti Sviščakom. Iz Loške doline vstopa v obravnavano območje relativno malo obiskovalcev, do 15 %.

Delež obiskovalcev na Mašunu in v njegovi okolici niha med 35 in 50 %, medtem ko smo na Sviščakih opazovali med 30 in 60 % obiskovalcev. Delež obiskovalcev v posameznem predelu je odvisen od vremena: ob izrazito lepih dnevih je opazno večje število obiskovalcev na Sviščakih in na poti proti Snežniku, in sicer že do 10. ure dopoldne. Sicer pa obe izletniški točki pritegneta veliko obiskovalcev predvsem popoldne, še posebej ob posameznih prireditvah.

Sodeč po registrskih tablicah avtomobilov je delež tujcev največji na Mašunu, med 20 in 30 %, drugod je bilo opaženih 5–15 % tujcev. Med njimi seveda izrazito prevladujejo Italijani.

Skica 1: Gostota obiskovalcev v zahodnem delu snežniških gozdov. Debelina črt je sorazmerna s številom obiskovalcev na posameznih odsekih cest (gibanje v obe smeri).

6 PROGRAM UREJANJA GLAVNIH IZLETNIŠKIH TOČK IN GOZDOV

6.1 Mašun

Lepo urejeno in skrbno vzdrževano okolje na Mašunu je zelo privlačno. Blago zaobljeni travniki sredi gozdov in nadih dolgoletne tradicije, ki jo izpričujejo ostanki nekdanjega schönburškega lovskega gradiča in gozdarske stavbe, dajejo vtis domačnosti in varnosti sredi prostranih gozdov.

Privlačnost tega prostora pa je mogoče še povečati z razširjeno in urejeno ponudbo različnih naravi prijaznih aktivnosti, ki jih omogočajo Mašun in okoliški gozdovi.

Največ obiskovalcev Mašuna se ustavi in zadržuje na prostoru med gostilno, baliniščem in parkiriščem. Tu obiskovalce seznanjamo z osnovnimi podatki o tem, kam so prišli in kako pričakujemo, da se bodo v

gozdnem okolju vedli, saj se tu s predstavitvijo Mašuna pričena mašunska gozdna učna pot. Kot postavljalec poti je predstavljen Zavod za gozdove Slovenije, ki usmerja gospodarjenje s tem prostorom in nadzoruje dogajanje v njem. Na vljuden in nevsiljiv način je prikazano, da v gozdovih ni mogoče in tudi ni sprejemljivo početi vsega, kar si kdo izmisli, temveč da obstajajo določene omejitve, ki so potrebne zaradi varovanja gozdov in ohranjanja privlačnosti naravnega okolja.

6.1.1 Mašunska gozdna učna pot in druge pešpoti

Že nekaj let je od gostilne na Mašunu do razgledne Anine skale in nazaj označena 1.700 m dolga sprehajalna pot, ki je vzorno vzdrževana. Da bi jo naredili še zanimivejšo, smo na njej postavili mašunsko gozdno učno pot, ki je namenjena vsem obiskovalcem Mašuna. Le-ti imajo na učni poti priložnost razširiti svoje vedenje o gozdovih in Mašunu. Pričakujemo postopno izboljšanje odnosa obiskovalcev do gozdov, kajti več, ko ljudje vedo o gozdovih, bolj jih spoštujejo, občudujejo in tudi varujejo.

Izšel je tudi vodnik po mašunski gozdni učni poti z razširjeno vsebino v slovenskem in italijanskem jeziku.

Poleg opisane kratke sprehajalne poti je edina markirana pešpot, ki gre čez Mašun, evropska pešpot E6. Poteka čez precejšen del našega gozdnogospodarskega območja, iz Kozarišč pa se mimo gradu Snežnik vz-

penja skozi gozdove do Mašuna in naprej na vrh Snežnika, nato pa se spusti na Sviščake, na Veliki Kozlek in v Ilirsko Bistrico. Obisk evropske pešpoti E6 je po letu 1990 močno upadel zaradi znanih razlogov. Pričakujemo, da se bo število popotnikov postopoma spet povečalo.

Opazovanje gibanja obiskovalcev Mašuna potrjuje našo domnevo, da se ljudje peš ne oddaljujejo veliko od osrednjega prostora (pribl. 1 km), pa še to večinoma le po cestah. Poglavitni razlogi za to so nepoznavanje območja, težave z orientacijo in verjetno tudi strah in nelagodje v nepoznanem gozdu.

Prepričani smo, da bi urejene in označene pešpoti, primerne tudi za daljše (nekajurne) sprehode, pritegnile izletnike in jim omogočile sproščeno gibanje po prostoru. Póti, za katero veš, da te bo pripeljala nazaj, ni težko slediti. Zato načrtujemo označitev vsaj še ene krožne poti.

6.1.2 Smučanje in tek na smučeh

V zimskem času je na Mašunu običajno veliko snega, zato je gozdarsko delo prestavljeno v nižje ležeče gozdove, gozdnih cest na Mašunu pa večinoma ne pluzimo.

V bližini gostilne je že vrsto let kratko smučišče z vlečnico, v dolini med cesto in lovskim gradičem pa je zelo primerno sankališče in smučišče za otroke in začetnike. Zato je Mašun tudi pozimi zelo obiskana izletniška točka.

Slika 1: Stolpa nekdanjega Schönburgovega lovskega gradiča na Mašunu

Slika 2: Pogled na Snežnik z Anine skale na Mašunski gozdni učni poti

Iz domače in tuje prakse

Da bi zadovoljili vse več obiskovalcev in usmerili zimsko rekreacijo v naravnemu okolju primernejšo obliko, s programom odpiramo možnost urejanja tekaških prog različnih dolžin. Sodobne zahteve teka na smučeh narekujejo urejanje dovolj široke kombinirane tekaške proge za klasično diagonalno tehniko teka in za drsalno tehniko. Ozke gozdne vlake za to niso primerne, zato je z upravnikom smučišča na Mašunu dogovorjeno, da lahko tekaške proge uredi po gozdnih cestah (5,7 in 10 km).

6.2 Sviščaki

Sviščaki so zelo priljubljena izletniška točka in smučarski rekreacijski center. Večina planincev pa na Sviščakih začne svoj vzpon na Snežnik. Osrednji prostor tvori slikovita gozdna jasa, s planinskim domom Planinskega društva Ilirska Bistrica, kjer je gostom na voljo osnovna gostinska ponudba.

Večina počitniških hišic je raztresenih v bližnjem gozdu, vendar nekatere žal kvarijo podobo prostora, saj so za to območje neprimernih oblik in izgleda. Naselje infrastrukturno ni urejeno, zato predstavlja veliko in stalno nevarnost onesnaženja okolja, predvsem vode. Sviščaki namreč ležijo v vodozbirnem območju zajetij pitne vode za Ilirsko Bistrico in okoliška naselja. Poleg zidanih počitniških hišic pa izgled naravnega okolja na Sviščakih močno kvari tudi vrsta počitniških prikolic na robu osrednje jase, ki tja prav gotovo ne sodijo.

Vtis, ki ga obiskovalcu daje ta kraj, je zaradi slabše urejenega okolja in mnogih motečih tujkov v prostoru v primerjavi z Mašunom manj prijeten. Resnici na ljubo pa bi bil izgled Sviščakov lahko še veliko slabši, če se pri gradnji počitniških hišic ne bi potrudili ohraniti kar največ dreves. Tako je večji del počitniškega naselja skrit v gozdu in ga na prvi pogled niti ne opazimo.

Na Sviščake prihaja veliko domačinov iz Ilirske Bistrice in okolice, lastnikov počitniških hišic z družinami in prijatelji, planincev, v zimskem času pa so Sviščaki priljubljeni tudi zaradi smučišča. Smučarske proge so bile v zadnjih letih celo razširjene oz. na novo izkrcene, vendar je gradnja zastala. Eden od vzrokov je verjetno tudi nerentabilnost smučišča.

Osnovni problem, s katerim se srečujemo na Sviščakih, je dejstvo, da tu ni nikogar, ki bi skrbel za urejenost, privlačnost in primerno opremljenost izletniške točke ter za informiranje in usmerjanje obiskovalcev. Skrbnika bi lahko iskali v upravniku planinskega doma

ali med lastniki počitniških hišic, zagotovo pa bi bilo potrebno sodelovanje javne gozdarske službe.

6.2.1 Smučanje in tek na smučeh

Snežne razmere so na Sviščakih običajno dokaj ugodne, večje težave se v zadnjih letih kažejo pri upravljanju smučišča, čeprav so načrti in želje sicer veliki.

Zavedamo se, da je smučanje tista rekreativna dejavnost, zaradi katere se morajo gozdovi umakniti (gozd je treba posekati, da dobimo smučarsko progno). Zato je v tako občutljivem in naravno ohranjenem prostoru ta dejavnost zelo moteča. Zaradi tradicije, že narejenih posegov in zahtev po razvoju prostora je sicer ne moremo kar ukiniti, vsekakor pa jo je potrebno omejiti, obiskovalcem Sviščakov pa ponuditi druge, prav tako privlačne in za naravno gozdno okolje veliko ustrežnejše oblike rekreacije.

Pozimi je primernejša oblika rekreacije v snežniških gozdovih tek na smučeh, kar smo poudarili že pri predstavitvi Mašuna. V okolici Sviščakov je mogoče po obstoječih gozdnih cestah urediti zelo lepo tekaško progno (7,1 km). Možno bi bilo s tekaško progno celo povezati Sviščake in Mašun (12 km).

6.2.2 Gozdna učna pot Sviščaki

Po večletnem uspešnem sodelovanju med gozdarji in šolami ilirskobistriške občine se je pokazala potreba, da bi na Sviščakih, kjer se najpogosteje srečujemo, uredili gozdno učno pot, ki je za otroke, učitelje in druge obiskovalce primerna oblika izobraževanja v naravi.

Krožno speljana pot je dolga 4.300 m, na njej pa je razvrščenih 10 poučnih točk s tablami in lovski objekti. Gozdna učna pot Sviščaki je namenjena osnovnošolcem in vsem obiskovalcem snežniških gozdov, saj je njena ureditev primerna tako za skupine s strokovnim vodstvom kot za posameznike, ki se po poti podajo sami.

6.3 Usmerjanje obiskovalcev skozi Snežniške gozdove

6.3.1 Planinarjenje

Dostop na Snežnik je mogoč po več poteh iz različnih strani. Zanje skrbijo bistriški planinci. Zgornji del planinskih poti poteka skozi gozdni rezervat Snežnik - Ždrocle, katerega meja je sedaj na terenu označena le z dvema modrma črtama na drevju. Velika večina planincev ne ve, kaj pomenijo te oznake, ali pa jih sploh ne opazi.

Osnovni namen gozdnega rezervata na Snežniku je varovalni in raziskovalni, v njem pa, kot v vseh rezervatih, niso dovoljeni nikakršni posegi. V gozдне rezervate naj javnost ne bi imela dostopa. Snežniški rezervat je v tem pogledu izjema. Planinske poti so bile namreč speljane na vrh, preden je bil leta 1964 zavarovan kot botanični in kasneje še kot gozdni rezervat. Dolgoletne planinske tradicije in izjemnosti vrha v snežniškem pogorju pač ne gre kratiti, saj je mogoče z informiranjem in vzgojo planincev združiti varovanje občutljivega in izjemnega naravnega okolja, raziskovalno delo in planinarjenje. Gibanje planincev je zaradi težavnosti terena in težke prehodnosti ruščevja, razen na vrhu, omejeno na planinske poti.

Naša naloga je, da ljudi seznanjamo s tem, da se nahajajo v gozdnem in botaničnem rezervatu in kako naj se v njem vedejo, da bodo dragoceno naravno okolje varovali, in ne uničevali. V ta namen je potrebno postaviti informativne table pri vstopu glavne planinske poti v gozdni rezervat ter k planinski koči na vrhu Snežnika.

6.3.2 Kolesarske poti

Kolesarjenje je za naravo sprejemljiva dejavnost, ki ne povzroča negativnih vplivov na okolje, če je primerno urejena. Osnovni pogoj je, da so poti za kolesarjenje primerne in vzdrževane. Pomembno je tudi naravi prijazno vedenje kolesarjev.

Na Mašunu in Sviščakah opažamo vse večje število obiskovalcev s kolesi, najsi se na njih pripeljejo iz doline ali jih pripeljejo na strehi avtomobilov in šele na Mašunu ali na Sviščakah sedejo nanje. Dogaja se celo, da poskušajo posamezniki osvojiti Snežnik na kolesu, kar nikakor ni primerno. Po Uredbi o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (Ur. l. RS, št. 16/95) je vožnja s kolesi v naravnem okolju (izven cest) prepovedana. Ker je v snežniških gozdovih mreža gozdnih cest dokaj gosta, menimo, da za kolesarjenje ni potrebno trasirati novih poti. Po izbranih obstoječih cestah bomo speljali krožne kolesarske poti različnih dolžin in zahtevnosti ter jih označili na terenu. S tem bomo olajšali orientacijo vsem ljubiteljem te vrste rekreacije.

Kriteriji, ki so nas vodili pri izboru gozdnih cest za kolesarjenje, so naslednji:

- obiskovalce – kolesarje usmerjamo v zahodne, obrobne predele, osrednje območje pa je prvenstveno namenjeno ohranjanju in izboljševanju živalskih habitatov ogroženih vrst, zato smo tu z zapiranjem nekaterih gozdnih cest oblikovali mirna območja;

- kolesarske poti naj potekajo po obstoječih pomembnejših gozdnih cestah, ki so bolj vzdrževane;
- kolesarske poti naj potekajo krožno, začetna in končna točka vsake poti naj bo na Mašunu ali na Sviščakah;
- dolžina in težavnost kolesarskih poti naj bo različna, da bomo zadovoljili različno zahtevne kolesarje.

Posamezne kolesarske poti bodo na terenu ustrezno označene, tako da se bodo kolesarji lahko orientirali. Po sedanjih načrtih imata na Mašunu izhodišče dve kolesarski poti (11,7 in 21 km), na Sviščakah pa tri (7,14 in 25 km). S kombiniranjem bo mogoče po označenih cestah prevoziti tudi daljše razdalje.

V okviru Regijskega parka Snežnik je predvidena ureditev t. i. notranjske kolesarske transverzale. Transverzala je načrtovana v 164 km dolgem krogu, ki povezuje središča šestih občin v parku. Vodi tudi čez Sviščake, in sicer iz Ilirske Bistrice v Loško dolino ali obratno, z možnostjo odcepa proti Mašunu. S parkom naj bi zaživela tudi notranjska kolesarska transverzala, to pa bo tudi za Sviščake in Mašun pomenilo večje število obiskovalcev na kolesu.

7 USKLAJEVANJE EKOLOŠKIH, SOCIALNIH IN PROIZVODNIH FUNKCIJ IN VLOG

7.1 Socialne vloge

Program razvoja socialnih vlog zahodnega dela snežniških gozdov vsebuje konkretne predloge za izboljšanje tistih socialnih vlog, ki so v tem delu območja že sedaj najbolj izražene.

Na prvem mestu sta rekreacijska in turistična vloga. Najbolj sta poudarjeni na izletniških točkah ter v njuni neposredni okolici. Z informiranjem obiskovalcev na Mašunu in Sviščakah ter z označitvijo kolesarskih in tekaških stez ter pešpoti bomo pripomogli k bolj urejeni ponudbi primernih rekreacijskih aktivnosti v tem prostoru. Rekreacijska in turistična vloga gozdov na izletniških točkah in ob poteh se bosta okrepili, povečala pa se bo tudi estetska vloga gozdov v predelih, namenjenih obiskovalcem.

Gozdni učni poti na Mašunu in Sviščakah sta bistveno okrepili poučno vlogo gozdov. Pričakujemo večji obisk organiziranih skupin, predvsem otrok iz bližnjih in tudi bolj oddaljenih šol, ki v gozdove prihajajo predvsem z namenom spoznavanja in izobraževanja. Po obeh poteh pa naj bi se podali tudi naključni obiskovalci, ki jih bodo v snežniške gozdove pripeljali sicer drugi cilji, učni poti pa jih bosta pritegnili, da se

bodo po njiju sprehodili in se tako mimogrede naučili kaj novega o gozdu.

Večji izobraževalni pomen gozdov bomo dosegli tudi s postavitvijo tabel o naravnem rezervatu na Snežniku.

Zloženke in knjižice s poučno vsebino in informacijami o gozdovih ter o pravih obnašanja izletnikov, kolesarjev, smučarjev, planincev in drugih obiskovalcev snežniških gozdov bodo na voljo na Mašunu, Sviščakih in na krajevnih enotah Zavoda za gozdove. Tudi to gradivo naj bi pripomoglo k osveščanju javnosti in izboljšanju njenega odnosa do gozdov in narave.

V snežniških gozdovih je poudarjena tudi funkcija varovanja naravne in kulturne dediščine in drugih vrednot okolja. Veliko je drag, dolov, udornih dolin in večjih vrtač, kjer se zaradi ujetega hladnega zraka pojavlja vegetacijska inverzija. Pogosti objekti naravne dediščine so tudi jame in brezna, nahajališča fosilov, ledeniške morene, botanične in zoološke posebnosti ter drugi naravni pojavi. Ob predstavitvi naravne dediščine na učnih poteh in ob predstavitvi rezervata na Snežniku se bodo tudi obiskovalci seznanili s temi najvrednejšimi deli narave, z razlogi za njihovo zavarovanje in z načini varovanja. Boljša informiranost ljudi in obogatitev njihovega znanja pa bosta, upamo, učinkovitost varovanja naravne dediščine in vloge gozdov pri tem še okrepila.

7.2 Biotopska funkcija

V snežniških gozdovih je biotopska funkcija zelo poudarjena, saj so ti gozdovi, kot smo navedli že v predstavitvi območja, pomembni za ohranitev več vrst živalskih populacij. Veliko vrst, ki žive v teh gozdovih, je redkih in ogroženih, kar pomeni snežniških gozdov za njihov obstoj še povečuje. Pri usklajevanju gozdarskih, lovskih in drugih dejavnosti v tem prostoru moramo še posebej upoštevati tudi manjša območja, kjer se nahajajo npr. medvedji brlogi, rastišča divjega petelina, gnezdišča ogroženih vrst ptic in podobno, da ne bi po nepotrebnem in ob nepravem času s svojo aktivnostjo ali neprimernimi ukrepi ogrozili občutljivih živalskih vrst. Podobno velja tudi za mirne cone, zimovališča divjadi in grmišča.

Usmerjanje obiskovalcev snežniških gozdov v manj ranljive predele in na dogovorjene, skrbno izbrane poti in ceste bo zmanjšalo stopnjo razpršenih motenj v občutljivejših, za živalski svet pomembnejših predelih. To bo ob drugih gozdnogospodarskih in lovnogospodarskih ukrepih, ki jih v skladu z načrti redno izvajamo, okrepilo biotopsko funkcijo snežniških gozdov.

7.3 Lesnoproizvodna vloga

V pričujočem programu predvideni ukrepi za pospeševanje razvoja socialnih vlog ne bodo vplivali na zmanjšanje stopnje izkoriščenosti rastiščnih potencialov gozdov. Usmerjanje razvoja socialnih vlog bo predvidoma delno vplivalo na čas izvajanja posameznih gozdnogospodarskih ukrepov. Čeprav večina obiskovalcev prihaja v snežniške gozdove ob koncu tedna, ko je v državnih gozdovih delo gozdarjev ustavljeno, bi bilo potrebno izvajanje redne sečnje ob najbolj prometnih gozdnih cestah in izletniških točkah načrtovati spomladi in jeseni. Potrebno bo pripraviti tudi posebne obvestilne napise, s katerimi bomo obiskovalce seznanili o tem, kaj se na sečišču dogaja in katera služba oz. oseba je za to odgovorna (podobne napise imajo gradbeniki na gradbiščih).

V zasebnih gozdovih ne pričakujemo bistvenih motenj lesnoproizvodne vloge. Zaradi povečane stopnje poudarjenosti socialnih vlog naj bi bili lastniki gozdov ob najbolj obiskanih cestah in poteh upravičeni do višjih subvencij za gojitvena in varstvena dela.

Slika 3: Planinski dom na Sviščakih (Vse foto: Špela Habič)

Večjo poudarjenost socialnih vlog snežniških gozdov bo potrebno upoštevati tudi pri vzdrževanju gozdnih cest. Z ustreznim časovnim razporedom vzdrževanja bo mogoče doseči zadovoljivo kakovost pomembnejših cest.

Ugotovimo torej lahko, da se bodo vplivi povečanja socialnih vlog zahodnega dela snežniških gozdov pokazali v določeni meri le pri načrtovanju in časovni razporeditvi, ne pa pri izvajanju gozdnogospodarskih ukrepov in količini ali kakovost proizvodnje lesa.

8 POSTOPNOST URESNIČEVANJA PROGRAMA

Obsežnega programa razvoja socialnih vlog zahodnega dela snežniških gozdov ni mogoče izvesti v enem letu. Poglavitna ovira za to je pomanjkanje finančnih sredstev. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov, ki je lastnik dveh tretjin gozdov na obravnavanem območju, ne namenja potrebnih sredstev za izboljševanje splošno koristnih funkcij in vlog gozdov. Zavod za gozdove Slovenije vsako leto sofinancira investicijska in vzdrževalna dela na gozdnih učnih poteh. Na razumevanje in podporo pa je ta program naletel na Upravi RS za varstvo narave. Preostali del potrebnih sredstev za uresničevanje tega programa pridobivamo od lokalnih skupnosti in sponzorjev, saj uresničitev zastavljenega programa ni le v interesu javne gozdarske službe, pač pa v širšem družbenem interesu.

Izvajanje usklajenega programa razvoja socialnih vlog zahodnega dela snežniških gozdov poteka v naslednjih korakih:

1. korak (leto 1997)

- predstavitev osnutka programa vsem zainteresiranim, pridobitev mnenj in uskladitev interesov ✓
- pridobitev finančnih sredstev ✓
- postavitve gozdne učne poti Mašun ✓
- določitev kolesarskih in tekaških stez ter pešpoti ✓
- spremljanje obiska v gozdovih ✓

2. korak (leto 1998)

- pridobitev finančnih sredstev ✓
- izdaja vodnika po mašunski gozdni učni poti v slovenskem in italijanskem jeziku ✓

3. korak (leto 1999)

- pridobitev finančnih sredstev ✓
- postavitve naravoslovne učne poti Sviščaki-Grda draga ✓ in izdaja vodnika
- postavitve informativnih tabel o gozdnem in botaničnem rezervatu na Snežniku

4. korak (leto 2000)

- pridobitev finančnih sredstev
- označitev mreže kolesarskih poti
- izdaja zloženke o kolesarskih stezah in pešpoteh

V naslednjih letih bo potrebno nadaljnje vzdrževanje poti, oznak in opreme ter spremljanje obiska na teh poteh oz. dogajanja v prostoru. Po potrebi bomo nadaljnji razvoj socialnih vlog prilagajali izraženim željam in trendom v obisku območja, v skladu z gozdarskimi in naravovarstvenimi načeli.

VIRI

- ANKO, B., 1995. Funkcije in vloge gozda.- Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo.
- ČESNIK, I., 1995. Naravoslovna učna pot Sviščaki-Grda draga.- Višješolska diplomska naloga, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo.
- HABIČ, E., 1995. Turizem v snežniško-javorniških gozdovih.- Gozdarski vestnik, št. 3, Ljubljana.
- KINDLER, V., 1957. Zgodovina snežniških gozdov.- V: Vegetacijska in gozdnogospodarska monografija. Strokovna in znanstvena dela 4, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije, Ljubljana.
- , 1990. Gozdnogospodarski načrt za postojnsko gozdnogospodarsko območje 1991-2000.- Postojna, Gozdno gospodarstvo Postojna.
- , 1996. Oblike sonaravnega in trajnostnega turizma ter splošna pravila obnašanja v parku, podprojekti projekta Vzpostavitev Notranjskega parka in biosfernega območja Notranjski kras.- Domžale, Oikos d.o.o.
- Program razvoja gozdov v Sloveniji.- Ur. l. RS, št. 14/96, s. 981-994.
- Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju.- Ur. l. RS, št. 16/95, s. 1233.
- Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst.- Ur. l. RS, št. 57/93, s. 2851-2854.
- Zakon o gozdovih.- Ur. l. RS, št. 30/93, s. 1677-1691.